

Pesticiden

Bijeenkomst pesticiden

Natuur en Milieufederatie Groningen

Bas Hollander en Jasper Tiemens

Samen voor een mooi
en duurzaam Groningen

nmfgroningen.nl

Programma

- 20:00 – 20:10 Inleiding Jan-Willem
- 20:10 – 21:00 Presentatie Jasper Tiemens en Bas Hollander
- 21:00 – 21:10 Pauze
- 21:10 – 21:40 Interactief: stellingen en wat te doen in Groningen
- 21:45 Afsluiting

Opzet presentatie Bas en Jasper

- Inleiding
- Beeldvorming
- Perspectief boer
- Gezondheid
- Ecologie
- Beleid en regelgeving
- Praktijk: natuurinclusieve landbouw
- Conclusies

Inleiding

Pesticiden volgens van Dale: bestrijdingsmiddel in de landbouw

Veel benamingen gaan rond, afhankelijk van wat je erover wilt zeggen: gewasbeschermingsmiddel, gif, biocide, chemisch bestrijdingsmiddel. Gewassen beschermen is een indirect gevolg, want het middel richt zich op van alles behalve het gewas.

Afbakening: effect van landbouw

(98% van hoeveelheid verkochte middelen)

Wat speelt er? Effect op:

- Gezondheid
- Ecologie
- Maar eerst: beeldvorming

Wij gingen bijna kopje onder de data. We proberen jullie een dwarsdoorsnede te geven, met het accent op wat het meest urgent is.

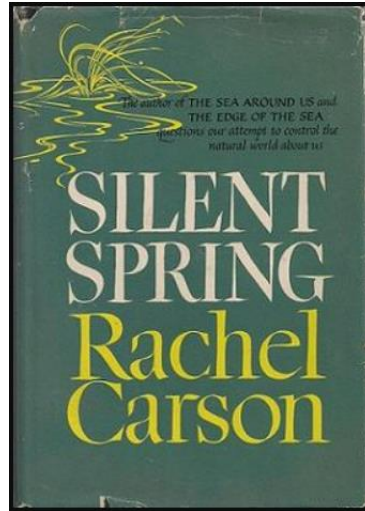
Beeldvorming

Beeldvorming

Tegenbeweging

1962

Beeldvorming

Zoek op pesticiden en gewasbeschermingsmiddelen:

- Linkse media: VK, Trouw, Zembla, Correspondent. Goed en kwaad

Juridische strijd over gebruik
landbouwgif | Deel 2/2 | Zembla

Bekijken >

Beeldvorming

Zoek op pesticiden en gewasbeschermingsmiddelen:

- Bezorgde en ijverige inwoners: Meten=weten, Aardige buren, Velt

Omwonenden hebben zich verenigd in Meten=Weten

Beeldvorming

Zoek op pesticiden en gewasbeschermings middelen:

- Wetenschap: WUR, LBI

Meerjarige veldproef PPS Akkerbouw op Zand – WUR locatie Vredepeel

Beeldvorming

Zoek op pesticiden en
gewasbeschermings
middelen:

- Gericht op de
sector

**Betrouwbare
en effectieve
totaaloplossing
BIJ ONKRUID-
BESTRIJDING**

**GRATIS
PAAR
LAARZEN***

bij aankoop van
200 liter vat

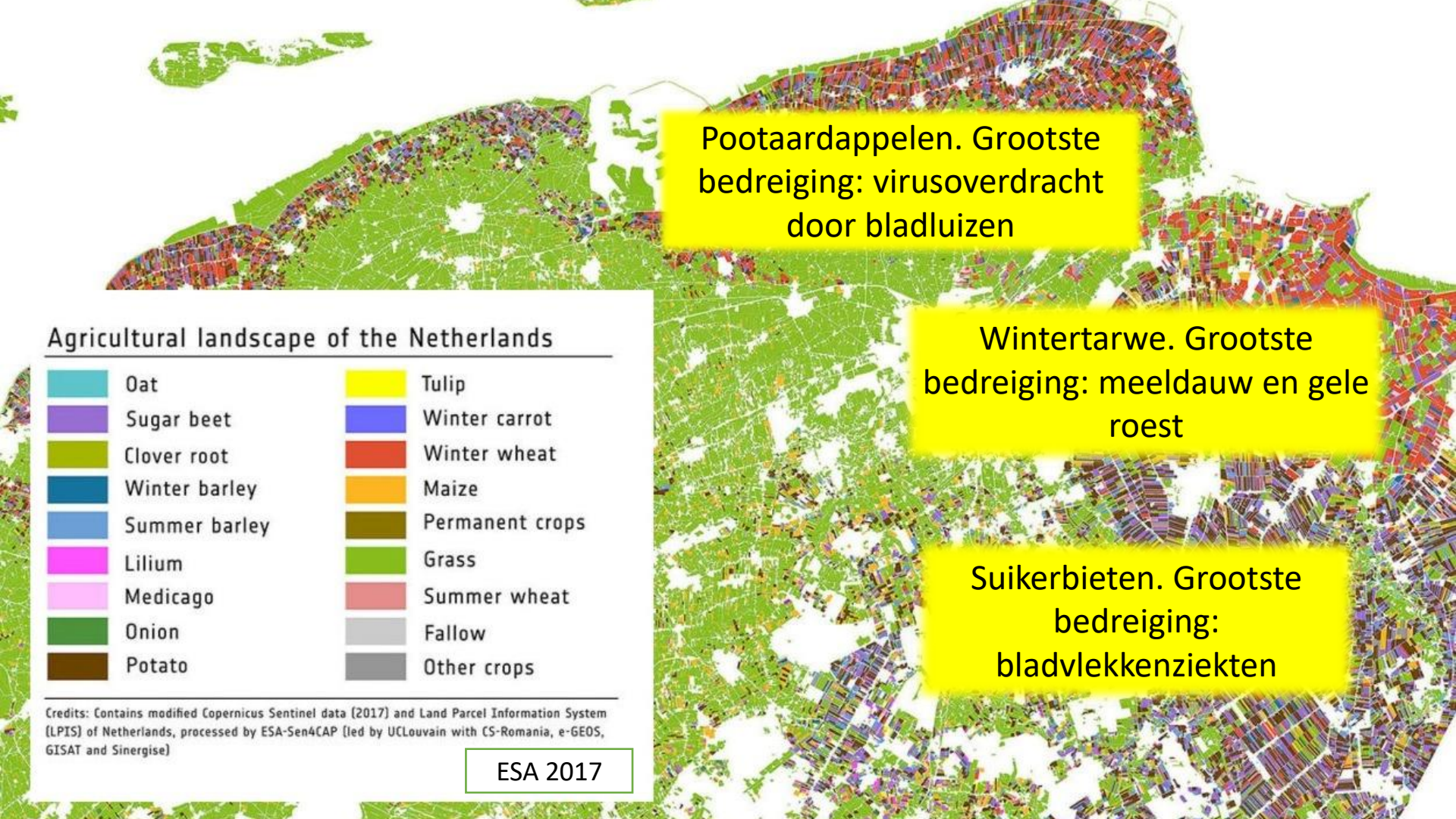

NATUURAMNESIE

Waarom gebruiken boeren pesticiden

- Enorme bevolkingsgroei
- onkruid, plaaginsecten en schimmels
- Voordelen in kwantiteit en kwaliteit
- Monoculturen
- Goedkoop en effectief.
- Alternatief? Niet makkelijk
- Biologisch? Wat wil de consument?

Pootaardappelen. Grootste
bedreiging: virusoverdracht
door bladluizen

Agricultural landscape of the Netherlands

	Oat		Tulip
	Sugar beet		Winter carrot
	Clover root		Winter wheat
	Winter barley		Maize
	Summer barley		Permanent crops
	Lilium		Grass
	Medicago		Summer wheat
	Onion		Fallow
	Potato		Other crops

Credits: Contains modified Copernicus Sentinel data (2017) and Land Parcel Information System (LPIS) of Netherlands, processed by ESA-Sen4CAP (led by UCLouvain with CS-Romania, e-GEOS, GISAT and Sinergise)

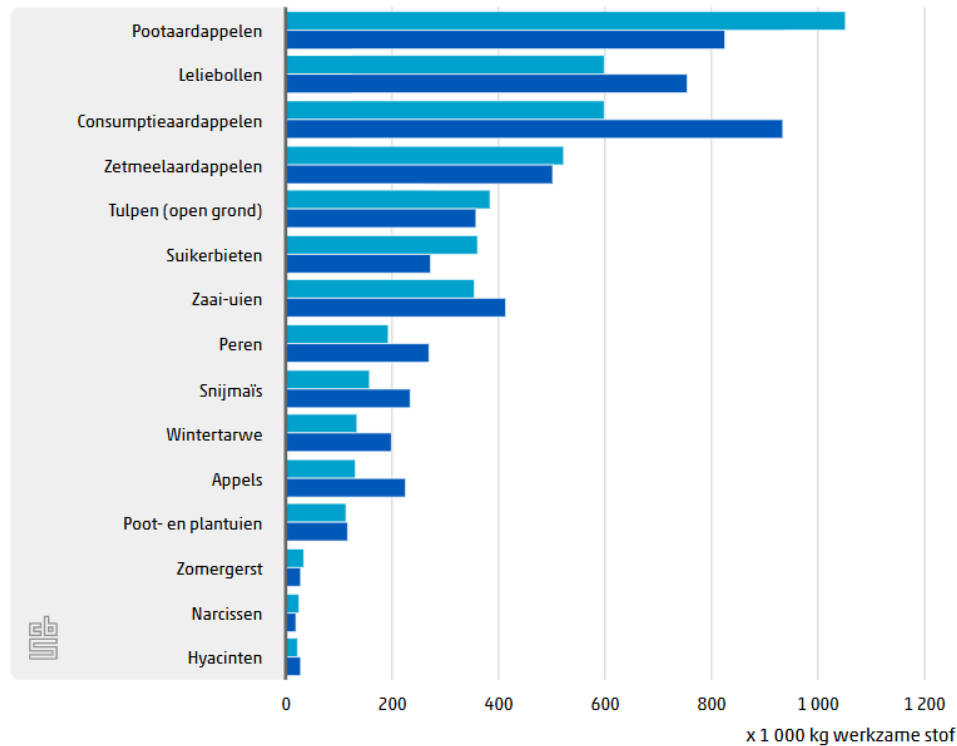
ESA 2017

Wintertarwe. Grootste
bedreiging: meeldauw en gele
roest

Suikerbieten. Grootste
bedreiging:
bladvlekkenziekten

Hoeveel per gewas?

Gewassen met hoogste gebruik gewasbeschermingsmiddelen

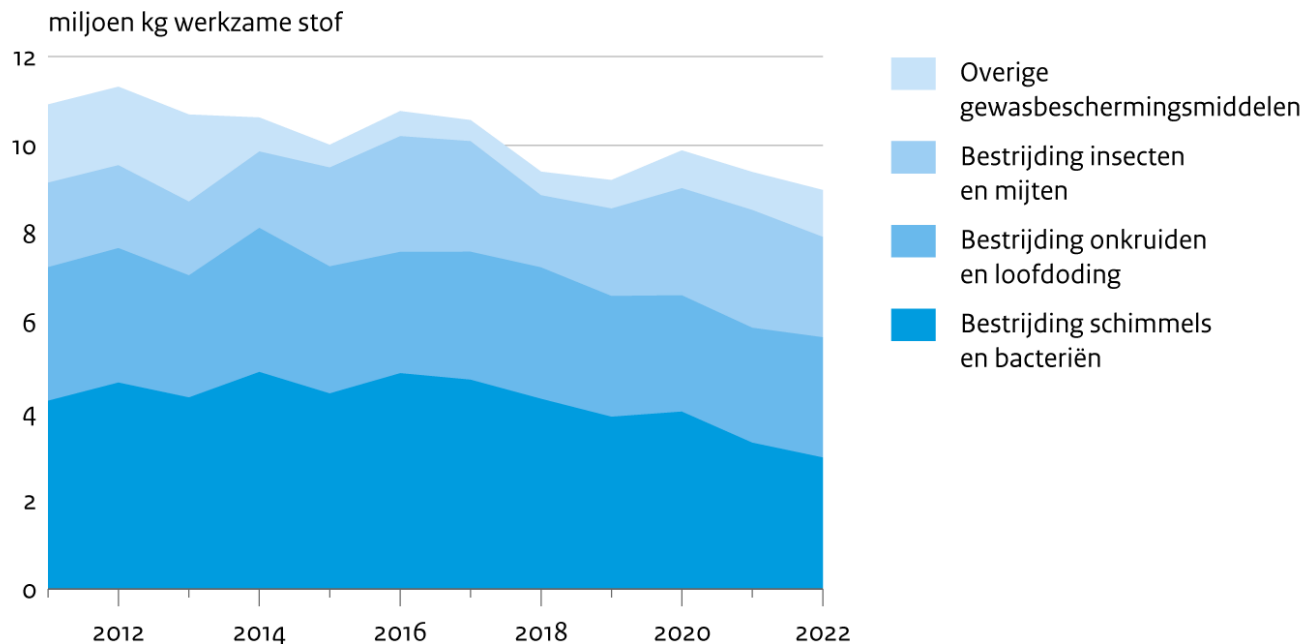
2020* 2016

*voorlopige cijfers

Perspectief boer

Hoeveel in totaal?

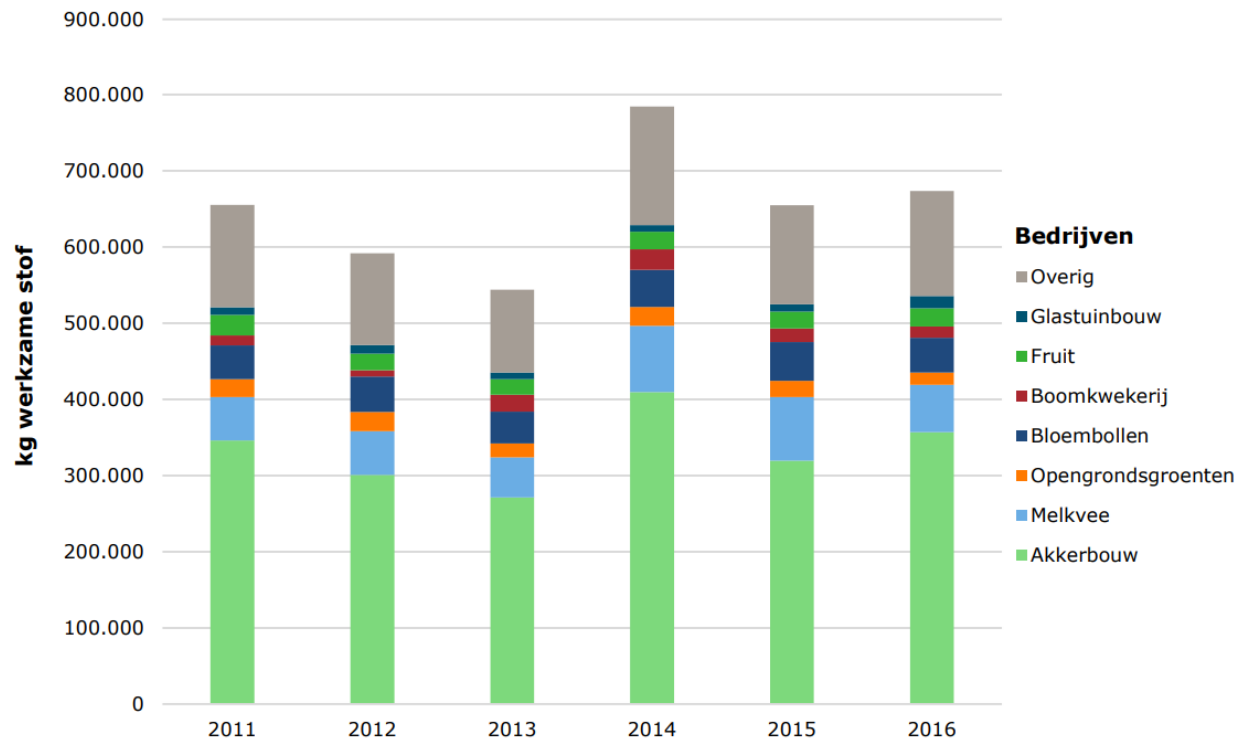
Afzet van gewasbeschermingsmiddelen op Nederlandse markt

Bron: CBS

Perspectief boer

Hoeveel glyfosaat?

Figuur 1 Totale geschatte gebruik van glyfosaat per bedrijfstype (kg werkzame stof) in 2011-2016

Bron: Wageningen Economic Research.

Het dilemma van de boer

- Pesticiden ondersteunden lang geweldige resultaten, op kwantiteit en kwaliteit
- Pesticidefuk door resistentie.
- Nu zijn akkerbouwers en tuinders afhankelijk en kwetsbaar
- Strengere regulering
- Interessant, de industrie innoveert: minder verkwisting, effectiever spuiten.

Quote oud-collega jurist Erik: 'wat boeren doen moeten ze zelf weten, maar het probleem is dat we er als samenleving last van hebben.'

Wat vinden boeren zelf?

- Nuttig, noodzakelijk, veilig en niet schadelijk.
- Als ze zouden minderen met pesticiden, dan zouden ze dat voor de maatschappij doen, niet omdat ze daar zelf van overtuigd zijn.
- Boeren zijn trots op wat ze produceren, mét middelen.
- Wereldvoedselvoorziening stort in zonder pesticiden

Wat weten we over gezondheidseffecten?

2009

- Onderzoek in Frankrijk: meer **Parkinson** bij boeren (2009)
- Vervolgonderzoek: ook impact **omwonenden landbouwgebieden** (2017)
- Onderzoek IARC: aanwijzingen **kanker bij proefdieren** (2015)

2018

- RIVM: gezondheidsverkenning (2018)
- Meten=Weten: **onderzoek bestrijdingsmiddelen in Westerveld** (2018)
- RIVM: **onderzoek omwonenden bollenteelt** – OBO (2019)
- EU Sprint onderzoek : breed internationaal onderzoek naar pesticiden (vanaf 2020).

2025

- Internationaal onderzoek glyfosaat: gevolgen vruchtbaarheid vrouwen (2021)
- Amerikaans onderzoek: **Pesticidencocktails** vergroten risico op verschillende soorten kanker (2024)
- RIVM: **Vervolgonderzoek omwonenden bollenteelt** (2023 – 2031?)

Adviezen van deskundigen

2014

- Gezondheidsraad (2014): onderzoek nodig naar effecten gewasbescherming op gezondheid

2020

- Gezondheidsraad: vervolgadvis gewasbescherming en omwonenden (2020)
- RIVM: Gewasbeschermingsmiddelen en neurodegeneratieve ziekten (2021)

2025

- Neuroloog Bas Bloem pleit voor omgekeerde bewijslast (2023)
- Gezondheidsraad: resistentie ondermijnt behandeling (2024)
- GGD: streef naar een zo laag mogelijke blootstelling (2025)

Wat weten we over de effecten van pesticiden op ecologie?

Verrassend weinig:

- Pesticiden worden overal aangetroffen, ook in natuurgebieden
- Pesticiden verstoren de groei, voortplanting, en het gedrag van dieren, en ook verschillende fysiologische processen bij planten en micro-organismen
- Pesticiden doden meer dan hetgeen waarvoor ze eigenlijk worden ingezet
- Geen onderzoek naar effect op ecosystemen
- We weten dat er een grote insectenafname is en dat het slecht gaat met boerenlandvogels. Pesticiden spelen een rol, maar de impact is niet bekend

Perspectief ecologie

Insecticiden:

- Schade aan heel veel soorten insecten
- Doorwerking in de voedselketen: Door ophoping worden vogels ook ziek.
- Ondermijning systeem van natuurlijke plaagwerende insecten. Bio- en natuurinclusieve boer de dupe

Perspectief ecologie

Herbiciden:

- Glyfosaat is aangetoond gevaarlijk voor vele verschillende levensvormen.
- Herbiciden verlagen het aantal plantensoorten
- Timing van sprayen

Perspectief ecologie

Fungiciden:

- Schimmels worden aangetast, ook de schimmels waar planten mee samenwerken, zoals Mycorrhiza.
- Effect op bijen en hommels

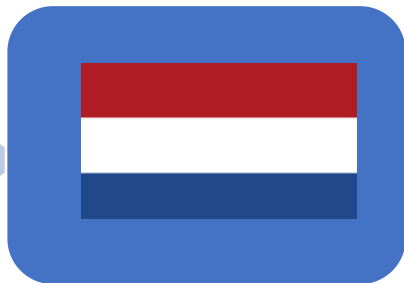
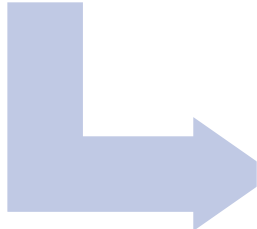
Perspectief ecologie

Cumulatief effect en ophoping

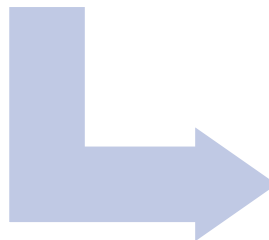
- Niet direct schadelijk? Toch negatieve gevolgen
- De interactie tussen verschillende middelen kan het nog schadelijker maken.
- Hogere concentratie in drogere periodes
- Weinig bekend over het effect van bestrijdingsmiddelen op ecologie, laat staan het cumulatief effect.
- In ecosystemen zijn soorten ook verbonden
- Voorzorgsprincipe, ook hier!

- Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden (2009)
- Europese Verordening Gewasbeschermingsmiddelen (2011)
- Green Deal (2024)
- Kaderrichtlijn Water (2000)

- Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden (2013)
- Omgevingswet (2024)

- Programma
- Omgevingsplan (uiterlijk 2032)

Regels en beleid

Voorzorgsbeginsel

- Uitspraak Europees Hof: Toelatingsbeleid Ctgb deugt niet

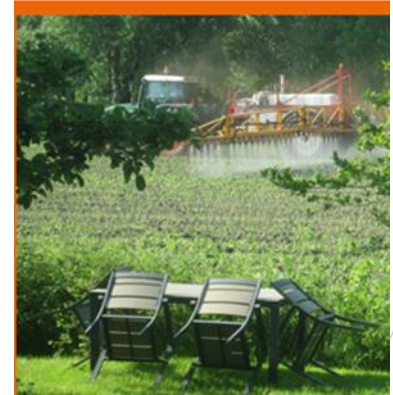
Risico omwonenden

- Gebruik toegelaten bestrijdingsmiddelen niet veilig op alle locaties voor omwonenden

Natuurvergunning

- Raad van State: Natuurvergunning bij lelieteelt vanwege mogelijke negatieve invloed Natura 2000-gebied.

METEN
WETEN

Kader Omgevingswet

Doel Omgevingswet

Een goed evenwicht tussen:

- **Beschermen:** een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur en
- **Benutten** van de fysieke leefomgeving voor maatschappelijke behoeften

BALANS tussen
BESCHERMING
& ONTWIKKELING

Structuur Omgevingswet

1 Omgevingsvisie

2 Programma's

3 Decentrale regels

4 Algemene rijksregels

Omgevingsplan

Welk regelniveau?

Bestemmingsplan Buitengebied
Haaksbergen: sierteelt en
bollenteelt uitgesloten.

Duurzame Bollenteelt Drenthe

Afspraken met boeren? *Naar
voorbeeld gemeente Hof van Twente*

Waar staan we nu?

Een goed beeld van gezondheidsrisico's en effect op ecologie is (nu) niet mogelijk

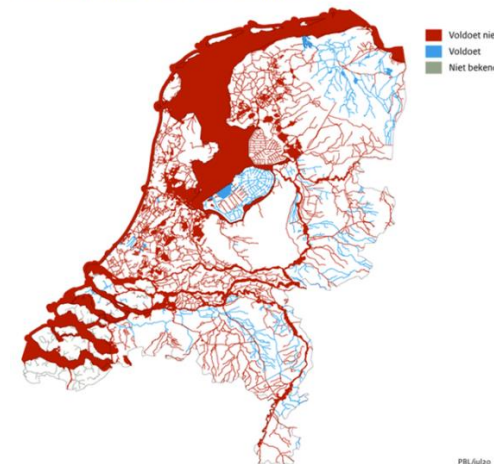
Toepassing Voorzorgsbeginsel belangrijk

- Rechtelijke uitspraken

Focus vervolgonderzoek en beleid

- De stapeling van effecten van bestrijdingsmiddelen;
- Kennis nodig over relatie tussen middelen en neurodegeneratieve ziekten
- Verschil tussen normen Ctgb en normen Kaderrichtlijn Water oplossen.

Beoordeling chemische kwaliteit, Kaderrichtlijn Water, 2019

Bron: IHW (waterschappen, RWS); bewerkt door PBL

PBL/fulzo
www.clo.nl/nh43808

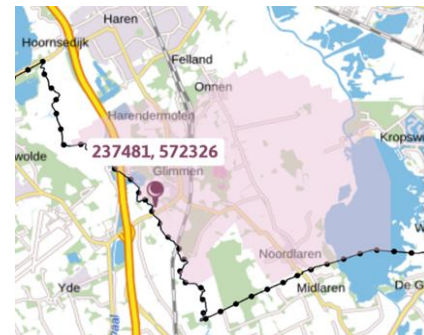
Aan welke knoppen kunnen we samen draaien?

Juridisch

- Natuurvergunning: bij specifieke agrarische teelten rondom Natura 2000-gebieden

Lobby op beleid

- Omgevingsplan: bijvoorbeeld regels voor lelieteelt (sierteeltvrije zones) of grondwaterbescherming
- Omgevingsvisie: Focus op Natuurinclusieve landbouw
- Input bij programma Landbouw of Waterplan?
- Pachtovereenkomsten: uitsluiten bepaalde middelen.
- Waterschappen

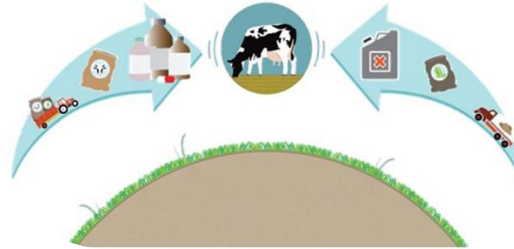

Grondwaterbeschermingsgebieden >

Praktijk: inzet op natuurinclusieve landbouw

- Duurder en minder opbrengst
- Goed voor de bodem, herstel landschap en biodiversiteit
- In combinatie met:
 - Geïntegreerde gewasbescherming (IPM)?
 - Controlled environment agriculture (CEA)?

Meer weten?

Gemeentelijke handleiding Regulering Bestrijdingsmiddelen

[Handleiding pesticiden | Natuur & Milieu](#)

Burgers en maatschappelijke organisaties

Website Meten=Weten <https://metenweten.nl/>

Aardige burenen <https://aardigeburen.nl/>

Conclusies

- Agrarische sector is afhankelijk van pesticiden in het controlemodel, en houdt dat graag in stand
- Verband met zenuwziekten: voorzorgsbeginsel legitiem. Onderzoek loopt, maar traag
- De effecten op flora en fauna zijn aanzienlijk, maar de omvang van het effect onmogelijk in beeld te krijgen
- In alle lagen van de piramide van wet- en regelgeving zijn er mogelijkheden tot bijsturen
- Inzetten op natuurinclusieve landbouw

Pauze 10 minuten

Daarna: met elkaar in gesprek

In gesprek

Stellingen

1. We moeten we onze gezondheid en ecologie beschermen met het voorzorgsprincipe
2. Onze boeren hebben pesticiden nodig om ons voedsel te produceren
3. We moeten onze buurten, natuur en drinkwater beschermen met pesticidenvrije zones

Onze vragen aan jullie

1. Wat is het toekomstperspectief in Groningen?
2. Waar zetten we op in? Wat is de eerste stap?
3. Hoe kunnen we boeren helpen?

Dank voor jullie aandacht en bijdrage

Bijeenkomst pesticiden

Samen voor een mooi
en duurzaam Groningen

Opzet vanavond

- 20:00 Welkom
- 20:05 Presentatie Bas en Jasper
- 20:35 Uitleg werksessie
- 20:40 Werksessie
- 21:25 Afsluitend woord
- 21:30 Einde